

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ОБСЯГІВ ДОБУВАННЯ ОЛЕНЕПОДІБНИХ ТВАРИН У КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ ТА СХІДНОЇ ЄВРОПИ

Delehan I.I.

COMPARATIVE ANALYSIS OF HARVESTING VOLUMES OF DEER SPECIES IN THE COUNTRIES OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE

Сучасний стан популяцій мисливських оленеподібних тварин тісно пов'язаний із площею територій, рівнем біотехнічного забезпечення, інтенсивністю мисливського господарства та ефективністю державного управління галуззю. Для оцінки просторових та кількісних закономірностей використано порівняльний аналіз площ країн і обсягів добування двох ключових видів – оленя лісового та сарни європейської.

Ключові слова: олень лісовий, сарна європейська, обсяги добування, порівняльний аналіз, країни Європи.

Раціональне використання ресурсів мисливської фауни є одним із ключових завдань сучасного мисливствознавства. Ефективність експлуатації мисливських тварин визначається не лише площею мисливських угідь, а й станом популяцій, рівнем біотехнічного забезпечення, організацією обліків, дотриманням принципів сталого використання та державного управління галуззю. У цьому контексті особливу наукову цінність має порівняльний аналіз між країнами з різною моделлю ведення мисливського господарства.

Найбільшу площу серед аналізованих держав має Україна – 603 тис. км². Значно менші показники площі Німеччина – 357 тис. км² та Польща – 313 тис. км². Ще менші за площею такі країни, як Угорщина, Австрія, Чехія та Словаччина. З мисливствознавчої точки зору площа країни є потенційним просторовим ресурсом для формування мисливських угідь, однак вона не визначає автоматично чисельність мисливських тварин чи інтенсивність їх використання. Визначальними залишаються: якість середовищ існування; структура угідь; ступінь антропогенного навантаження; рівень біотехнічних заходів та ін. Таким чином, навіть за значної площі, за відсутності ефективного менеджменту та належного відтворення, ресурси мисливської фауни можуть використовуватися неефективно.

Олень лісовий (*Cervus elaphus*) є одним із ключових об'єктів мисливського господарства Центральної та Східної Європи, а обсяги його добування – показник ефективності мисливського менеджменту. Як видно з рис. 1, найвищі показники добування у 2021 році були в Польщі – 100 461 особина. Високі значення також зафіксовано в Німеччині та Угорщині – понад 76 тис. особин. В Австрії, Чехії та Словаччині обсяги добування коливаються в межах 30–56 тис.

особин. Найнижчий показник добування спостерігався в Україні – лише 433 особини на рік. Цей показник є критично низьким порівняно з країнами Європейського Союзу та не відповідає потенційним можливостям за площею угідь.

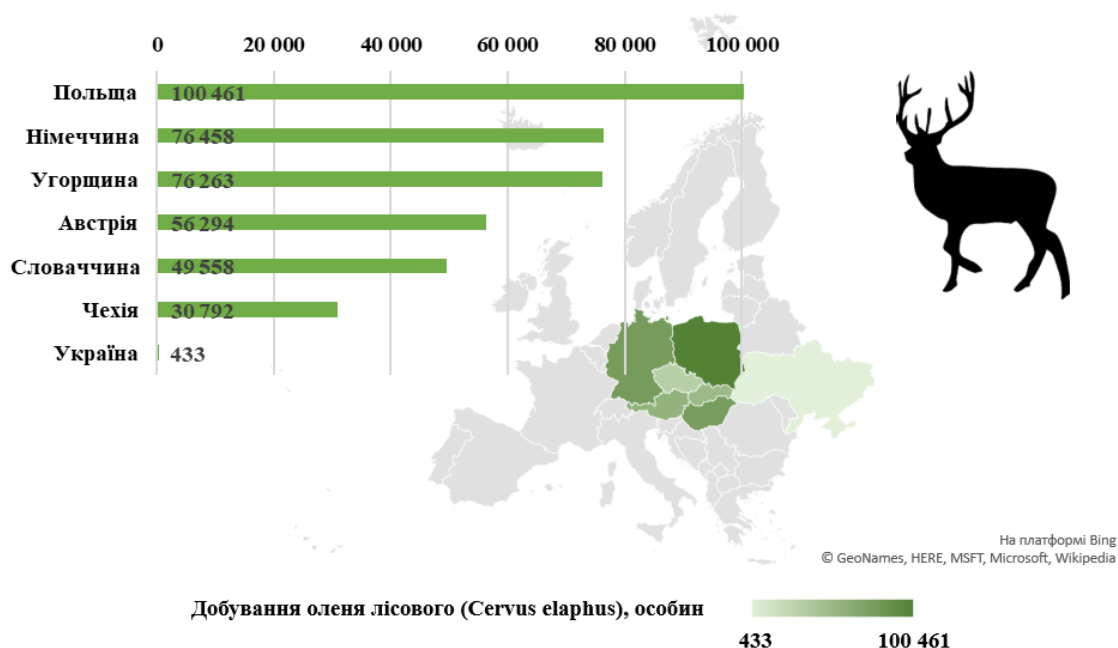

Рис. 1. Обсяги добування оленя лісового

З мисливствознавчої позиції такі відмінності можуть пояснюватися: різною щільністю популяцій; відмінностями у структурі вікових та статевих груп; рівнем охорони та регулювання чисельності; інтенсивністю ведення мисливського господарства. У країнах Центральної Європи добування оленя є результатом багаторічної системи науково обґрунтованого регулювання чисельності, заснованої на детальних обліках, трофейній селекції та чітких лімітах відстрілу. В Україні ж низькі показники добування свідчать про кризовий стан популяцій, недосконалу систему обліку та тривале зниження чисельності виду в багатьох регіонах.

Сарна європейська (*Capreolus capreolus*) є найбільш масовим видом оленеподібних у мисливських угіддях Європи та класичним індикатором біопродуктивності лісових і лісостепових ландшафтів. За даними, наведеними на рис. 2, абсолютним лідером за обсягами добування у 2021 році є Німеччина – 1 285 562 особини. Високі показники також характерні для Австрії (понад 285 тис. особин), Польщі (понад 177 тис. особин), Угорщини та Чехії (понад 100 тис. особин). В Україні ж рівень добування становив лише 11 028 особин, що є на порядки нижче, ніж у країнах із розвиненою мисливською галуззю. З мисливствознавчої точки зору такі дані свідчать про: стабільну систему відтворення популяцій у країнах Центральної Європи, ефективніше проведення підгодівлі. Низький рівень добування сарни в Україні може бути наслідком: деградації угідь; фрагментації біотопів; браконьєрського тиску; недостатньої чисельності тварин для формування стабільних мисливських квот.

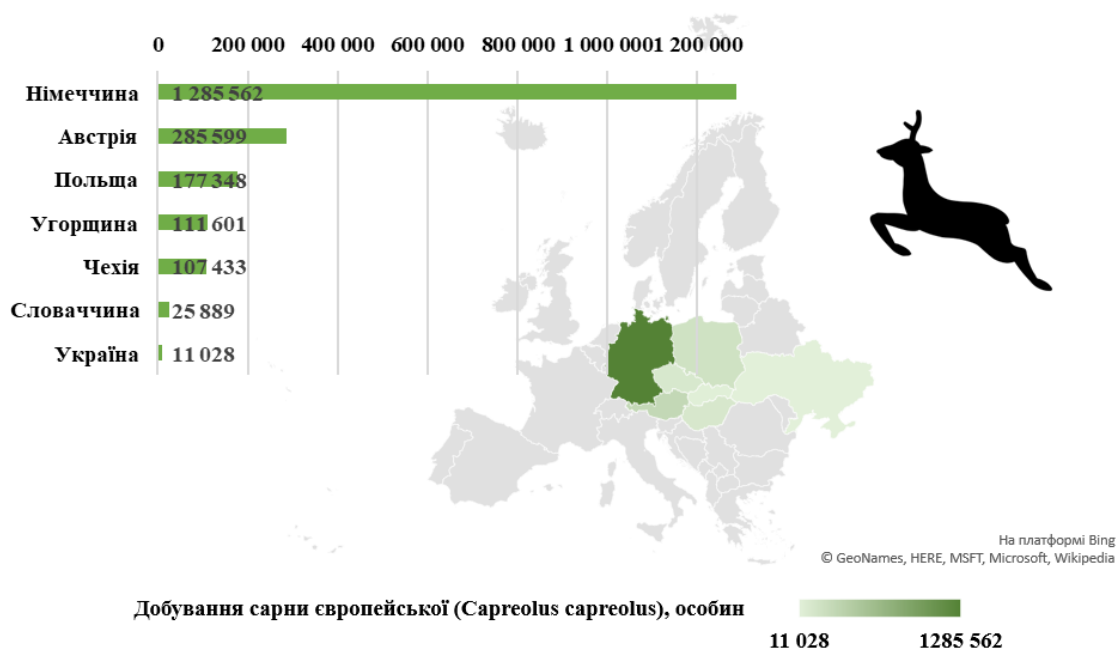

Рис. 2. Обсяги добування сарни європейської

Порівняння площ територій та обсягів добування оленеподібних (рис. 1-2) виявило принципову закономірність: інтенсивність мисливського використання не корелює безпосередньо з площею країни. Найбільша за територією держава демонструє найнижчі показники добування як оленя, так і сарни. Країни Центральної Європи реалізують європейську модель сталого мисливського господарства, яка передбачає: суворий державний контроль; щорічні обов'язкові обліки; науково обґрунтовані ліміти відстрілу; розвинену систему біотехнічних заходів; економічну зацікавленість користувачів мисливських угідь. Натомість для України характерна екстенсивна модель ведення мисливського господарства, яка у багатьох регіонах супроводжується: хронічним недофінансуванням; слабким контролем; різким зниженням чисельності оленеподібних; порушенням оптимального співвідношення статей у популяціях. Україна перебуває у зоні критично низького мисливського використання оленеподібних, що є ознакою трансформаційного та кризового стану галузі. Впровадження європейських принципів сталого мисливського господарства є обов'язковою умовою відновлення чисельності оленя та сарни в Україні.

Список використаних джерел

1. Delegan I., Luschak M., Bondarenko V. Biocoenotics role and wildlife resource management. Importance of large predators in the Ukrainian Carpathians // Forest and sustainable development : book of abstracts. Braşov, Romania : Faculty of Silviculture and Forest Engineering, 2016. P. 116.
2. Delegan I., Popovych V., Trachuk M., Shukel I., Dominik A. Experience of organization of conservation, reproduction and use of game fauna resources in Serbia // Scientific GeoConference SGEM. 2019. P. 707–714.
3. Delegan I., Shukel I., Braslavskaya-Piasetska D., Popovych V., Bosak P. Comparative analysis of hunting in the Czech Republic and Ukraine // Scientific GeoConference SGEM. 2022. Vol. 22, Issue 3.1. P. 349–356.
4. Делеган І. І., Мазепа В. Г., Хоєцький П. Б. Мисливські трофеї : монографія. Львів : ТЗОВ «Галицька видавнича спілка», 2018. 192 с. ISBN 978-617-7363-67-4.